
10 СУДОВА ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

УДК 343 (045)

О. І. Мотлях
доктор юридичних наук, професор

Національна академія внутрішніх справ

ПОЛІГРАФОЛОГІЯ ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ГАЛУЗЬ ЗНАТЬ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ НАУКОЮ КРИМІНАЛІСТИКОЮ

Проаналізовано місце поліграфології як міждисциплінарної галузі знань у фундаментальній, прикладній, юридичній науці криміналістиці та її складових розділах. Розкрито зміст проблематики досліджуваного питання, яке потребувало ґрунтовного аналізу, оцінки та надання конкретних практичних рекомендацій, які є важливими для правозастосовної практики.

Ключові слова: поліграфологія, поліграф, наука, криміналістика

Подальше, системне впровадження поліграфа і результатів його застосування у суспільні правовідносини, спонукало до визначення місця цього науково-технічному приладу в криміналістиці як прикладній юридичній науці. Враховуючи, що діяльність з використання поліграфа поступово трансформувалася у нову самостійну галузь знань поліграфологію, постало питання щодо її взаємозв'язку з наукою криміналістикою.

На наш погляд, питання актуальне, разом з тим й неоднозначне як для теорії, так і практики криміналістики. Розвиток наукової думки воно мало у працях окремих вітчизняних і зарубіжних учених кримінально-правової, процесуальної спрямованості, зокрема: Т. В. Аверьянкової, О. В. Батюка, А. В. Іщенко, Я. В. Комісарової,

Я. М. Ковча, В. М. Князева, О. І. Мотляха, В. В. Семенова, Л. Д. Удаलोвої, Ю. І. Холодного, В. В. Юсупова та ін. Проте воно й надалі залишається дискусійним, а тому й потребує наукового, системного, ґрунтового переосмислення, оцінки та надання відповідних рекомендацій.

Більш як столітня історія зародження, становлення та розвитку поліграфа визначила йому місце у системі науково-технічних приладів сучасності. Однак, визнаючи його таким, поліграф та отримані результати його застосування й надалі залишаються під щільним ударом окремих скептиків, критиків, противників, які всіляко намагаються відтіснити цей прилад як подалі від потреб суспільства. Все це продиктовано тим, що діяльність з використання поліграфа багато в чому заважає їм, та тим, чий інтереси вони представляють, безтурботно реалізовувати свої наміри, задуми, плани, які часто містять неправомірний характер. Однак, незважаючи на штучно створені поліграфу труднощі, він поступально утверджує свої позиції і все більше знаходить підтримку у тих сферах життєдіяльності, де найбільше його потребують.

Як відомо поліграф – це технічний, багатоканальний реєстратор психофізіологічних реакцій особи, гласного використання, який дозволяє виявляти та фіксувати психофізіологічні реакції особи на певні стимули (подразники) за рахунок перетворення її психофізіологічних показників активності з аналогових сигналів у цифрові, що відображаються у вигляді кривих на комп'ютерних поліграмах [1, с. 33].

Визнаючи поліграф науково-технічним приладом, тривалий час науковці цього напрямку діяльності дискутували в питанні до якої галузі знань він більше належить. Певна частина дослідників поліграфа схилилася до думки, що він є суто медичним приладом, бо його основу становлять надточні прилади, які відслідковують динаміку зняття інформації з роботи внутрішніх органів людини (серцебиття, дихання, частота скорочення м'язів, підняття температури тіла і т.п.). На відміну від перших, інша ж частина науковців відстоювали позицію, що поліграф більше тяжіє до науки психології, оскільки він відслідковує динаміку психологічних реакцій людини на запропоновані їй спеціалістом поліграфа психологічні тести (стимули). Психологія (від грец. *ψυχή* (*psyché*) – душа, дух; *λόγος* (*logos*) – вчення, наука) – наука, що вивчає психічні явища (мислення, почуття, волю) та поведінку людини, пояснення яких знаходимо в цих явищах. Більше того, науковці робили акцент на психодіагностиці – як галузі психології, яка вивчає способи розпізнавання й вимірювання індивідуально-психологічних особливостей людини (властивостей особистості та особливостей інтелекту), теорію й практику визначення психологічного діагнозу.

А точніше на психометриці, що є основою психодіагностики і вивчає кількісні вимірювання індивідуально-психологічних особливостей станів індивідуумів, а самі ж розпізнавання й вимірювання здійснюються за допомогою методів психодіагностики.

Також побутувала точка зору вчених про те, що поліграф є частиною прикладної юридичної науки криміналістики, оскільки за його допомоги та знань спеціаліста поліграфа здійснюють перевірку правдивості наданих особою інформаційних даних щодо обставин вчиненої та розслідуваної події злочину. Погоджуємося, що поліграф надає неоціненну допомогу кримінально-процесуальній діяльності з розслідування вчинених злочинів, але знову ж таки, він не може бути визнаний суто криміналістичним приладом з урахуванням його полігамних процесів, які не притаманні одній галузі наукових знань.

За для зняття тривалих дискусій, які відбувалися між представниками різних наукових і практичних сфер діяльності, дослідники поліграфа вирішили прибрати цей спір, і остаточно визначити долю цьому науково-технічному приладу та діяльності з його використання. Проаналізувавши історично тернистий шлях становлення поліграфа, дійшли думки, що лай-детектор взявши передове, прогресивне від медицини, кібернетики, психології, психофізіології та інших наук і галузей знань вийшов на новий якісний рівень діяльності через удосконалення вже напрацьованих ним раніше міжнародних спеціальних методик, адаптованих часом і практикою. В результаті утворилась нова галузь знань, яка нині має назву поліграфологія. Вона являє собою міждисциплінарну галузь знань про науково-методичні основи, технічні, організаційні та правові умови проведення психофізіологічного дослідження осіб із використанням поліграфа, з метою діагностування інформаційного стану ідеальних (уявних) слідів відображень, пов'язаних з процесами судочинства, оперативно-розшукової, трудової, службової, комерційної та іншої діяльності.

Що ж до криміналістики, як фундаментальної, прикладної юридичної науки, то поліграфологія тією чи іншою мірою є дотичною до її системи в аналізі її складових розділів, а саме: загальної теорії криміналістики; криміналістичної техніки; криміналістичної тактики; криміналістичної методики або методики розслідування окремих видів злочинів. Зокрема, поліграфологію можливо розглядати у взаємозв'язку із загальною теорією криміналістики, зокрема з її методологічними основами. Вона, окрім власне спеціальних криміналістичних методів, також використовує основоположні методи діалектичної та формальної логіки (*аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, аналогію, абстрагування*). Частково застосовує загальнонаукові методи (*спостереження, опис, експеримент, порівняння, вимірювання, моделювання та ін.*). Названі вище методи

дають можливість спеціалісту поліграфа поринути у сутність процесу розслідуваної події злочину та її особливості, з тим, щоб можна було б якісно підготуватися і провести чи то спеціальне психофізіологічне дослідження, чи судову психофізіологічну експертизу з використанням поліграфа. Тобто на основі наданих слідчим, прокурором, суддею копій із конкретних матеріалів відкритого кримінального провадження, відносно розслідуваної події злочину, спеціаліст поліграфа повинен мати можливість пізнати і оцінити зміст завдання (запитань), поставлених перед ним уповноваженим компетентним суб'єктом, сутність яких потребує з'ясування, встановлення і оцінки. Однак, на наше глибоке переконання, поліграфологію необхідно розглядати як самостійний метод наукового пізнання, основою якого є технічні засоби, здатні виявляти і фіксувати реакції людського організму на певні стимули (подразники). Поява ж цього нового методу в теорії і практиці кримінального судочинства, і в криміналістиці зокрема, викликана тим, що ця прикладна юридична наука завжди перебувала і залишається на передньому рубежі боротьби зі злочинністю. Оскільки, значимість результатів проведених спеціальних досліджень із використанням поліграфа зростає в суспільних правовідносинах, виникає потреба дослідити можливість її використання у кримінальному провадженні. Втім, як слушно зазначає вітчизняний вчений-криміналіст А. В. Іщенко, «криміналістика не може використовувати здобутки інших наук без вивчення їх змісту, технології створення, достовірності, наукової обґрунтованості та інших суттєвих характеристик, оскільки вони залучаються до специфічної, жорстко врегульованої нормами права сфери людських стосунків» [2, с. 161].

Погоджуючись із такою позицією вченого, вбачаємо, що запозичення та уведення в кримінальну процесуальну діяльність нових знань з інформатики, кібернетики, медицини, психології, психофізіології, які є в основі поліграфології, потребує детального вивчення та апробації. Тому виконання дослідження з використанням поліграфа, являє собою комплексну процедуру поєднання технічних комп'ютерних можливостей та спеціальних знань спеціалістів поліграфа, які мають відповідні фахові навички роботи на цьому науково-технічному приладі.

Більш специфічним є взаємозв'язок поліграфології з розділом криміналістичної техніки. Як відомо, він уособлює і являє собою систему наукових положень і розроблених на їхній основі технічних засобів, прийомів і методів, призначених для збирання, дослідження та використання доказів. У практичному вигляді криміналістична техніка вважається арсеналом засобів і методів для збирання криміналістичної інформації. Варто зазначити, що певний час побутувала думка окремих вчених-криміналістів, й не тільки їх, про розширення розділу

«криміналістичної техніки» і створення в ньому самостійного розділу «криміналістична поліграфологія», або ж окремого підрозділу криміналістичної техніки. Зокрема, таку позицію відстоював російський поліграфолог Ю. І. Холодний, який наголошував на тому, що криміналістична поліграфологія: а) націлена на вирішення специфічних криміналістичних завдань, пов'язаних із дослідженням ідеальних (уявних) слідів відображень, подій вчинених злочинів; б) характеризується поширеністю (має наростаючий обсяг прикладного застосування в кримінальному судочинстві і правоохоронній практиці) і специфікою об'єктів дослідження (апаратурний підхід до дослідження пам'яті людини в криміналістичних цілях); в) має методологічну та методичну розробленість (забезпечена власною приватною криміналістичною теорією) [3, с. 68–75].

Однак, така точка зору поліграфолога не була підтриманою, навіть підпала під потужну критику вчених Є. П. Іщенка, Я. В. Комісарової, А. Ю. Молчанова, С. І. Оглобліна та ін. Не поділяємо і ми думку Ю. І. Холодного в цьому питанні, нашими аргументами тому є: по-перше, вбачаємо, що науковець своїми підходами, фактично, монополізував поліграф і дослідження з його використання уводячи його лише в науку криміналістику. Водночас, виникає риторичне запитання, а як же бути іншим галузям права, кримінальному праву і процесу, цивільному праву і процесу, господарському та адміністративному праву і процесу? Практичним сферам його застосування, в яких поліграф набув широкого визнання: військовій, розвідувальній, оборонній, стратегічній, банківській, кредитно-фінансовій, трудовій, комерційній і т.п. По-друге, нам не зрозуміло яку саме методологічну та методичну розробленість, забезпечену власною приватною криміналістичною теорією мав на увазі Ю. І. Холодний, визначаючи «криміналістичну поліграфологію» як самостійний розділ прикладної науки криміналістики. Думаємо, що автор оперував, власне, методологічною та методичною розробленістю поліграфології як галузі міждисциплінарних знань, апробованої часом і практикою та загальноновизнаних підходів у діяльності з використання поліграфа. Або щось інше. В результаті сам же автор у подальшому відмовився від запропонованої ним ідеї виділення поліграфології у самостійний розділ криміналістики, означивши її на рівні окремої теми «криміналістичні діагностичні дослідження із застосуванням поліграфа».

Більш практичним є взаємозв'язок поліграфології з розділом криміналістична тактика, і це найбільше проявляється у процесі проведення окремих слідчих (розшукових) дій, а також виконанні оперативно-розшукових заходів.

Для оперативно-розшукової діяльності вона дає можливість:

– звузити коло підозрюваних та причетних осіб до події вчиненого злочину;

– визначити ймовірну роль опитуваної особи з використанням поліграфа щодо планування, підготовки та вчинення конкретного злочину;

– оцінити достовірність інформації, яка повідомляється цією особою, і на її основі висунути обґрунтовану версію щодо розслідуваної події в цілому чи окремих її обставин та фактів;

– здобути оперативно-значущу інформацію, яку в інший спосіб отримати неможливо;

– отримати фактичні дані, матеріальні докази та інші інформаційні дані для своєчасного проведення оперативно-розшукових та інших процесуальних заходів, спрямованих на виявлення, розкриття та запобігання злочинів.

Для слідчої діяльності поліграфологія може надати неоціненну допомогу у плануванні чи виконанні окремої слідчої (розшукової) дії для визначення:

– достовірності показань осіб щодо обставин конкретного злочину;

– кола осіб, причетних до розслідуваної події злочину, або тих, які володіють такою інформацією;

– місцезнаходженні матеріальних доказів, пов'язаних з відкритим кримінальним провадженням;

– правдивості показань свідків, достовірності інформаційних даних, отриманих від очевидців, потерпілих чи заявників.

Однак, говорячи про взаємозв'язок поліграфології з криміналістичною тактикою, окремими вітчизняними та зарубіжними науковцями у свій час робилися теоретичні припущення щодо можливості безпосереднього використання поліграфа в процесі виконання слідчих (розшукових) дій, зокрема під час допиту, в тому числі й одночасного за участі двох і більше раніше допитаних осіб, а також слідчого експерименту. Одним із авторів такої думки був російський вчений В. І. Комісаров, який пропонував застосовувати поліграф під час допиту, а програму тестування (використання опитувальника) і розшифровану спеціалістом поліграфа долучати до протоколу цієї слідчої (розшукової) дії [4, с. 43–47].

Погоджувалися з такою точкою зору і окремі наші вітчизняні вчені-процесуалісти, а саме: О. В. Батюк, Я. М. Ковч, Л. Д. Удалова. Натомість, у свій час, іншої позиції дотримувався метр криміналістики радянської доби Р. С. Белкін, обґрунтовуючи, що, якщо навіть і допустити застосування поліграфа під час проведення допиту чи іншої слідчої (розшукової) дії, то результати його використання не будуть мати доказового значення. Вони можуть братися до уваги слідчим лише як орієнтовні дані без додавання до матеріалів кримінального провадження та записів поліграми дослідження [5, с. 396]. Поділяючи таку позицію вчених, вважаємо, що застосо-

увати поліграф під час виконання будь-яких процесуальних дій є необґрунтованою пропозицією, оскільки це вже буде не просто допит, а інша слідча (розшукова) дія, яка уособлюватиме розширені можливості отримання психофізіологічних даних дослідження у поєднанні з самостійним процесуальним заходом. У ній відображатиметься низка нових істотних видозмінних рис:

- змінюватиметься порядок отримання показань;
- збільшуватиметься питома вага спеціаліста поліграфа в отриманні нових даних, що впливатиме на слідство і процес розслідування;
- слідчий та оперативні працівники своєю діяльністю більше скеруватимуть потенційно опитуваних осіб до результатів спеціального дослідження з використанням поліграфа, ніж забезпечуватимуть власну тактику й стратегію досудового розслідування в межах відкритого кримінального провадження.

Як наслідок – це потребуватиме й перегляду та заміни положень норм кримінального процесу. З позиції чинного Кримінального процесуального кодексу України в цьому: по-перше, немає необхідності та й обґрунтованого логічного пояснення; по-друге, це спричинить плутанину слідства (за яких обставин досудового розслідування поліграф може бути застосованим під час проведення слідчих (розшукових) дій, а за яких не може). А тому, ми категорично заперечуємо позиції означених вище вчених щодо використання поліграфа в межах виконання процесуальних дій, саме як частин від їх змісту. При цьому погоджуємося, що отримана інформація за результатами проведених психофізіологічних досліджень з використанням поліграфа може слугувати подальшому розслідуванню зареєстрованих кримінальних правопорушень, у тому числі й реалізації за її матеріалами інших процесуальних слідчих (розшукових) дій.

Насамкінець про взаємозв'язок поліграфології з розділом криміналістики криміналістичною методикою або ж методикою розслідування окремих видів злочинів. Враховуючи, що розслідування злочинів є специфічною діяльністю, пізнавальна й організаційно-тактична сутність якої обумовлена особливостями формування доказової інформації та встановленим законом порядком її одержання й використання, то в цьому процесі далеко не останнє місце може належати поліграфології. Її застосування допоможе розібратися у тонкощах пізнання подій минулого за залишеними матеріальними та психофізіологічними (уявними) слідами, що визначається такими особливостями, як відсутність безпосереднього сприйняття події слідчим та дією об'єктивних і суб'єктивних факторів на сліди розслідуваної події. Особливо поліграфологія може надати неоціненну допомогу в процесі розслідування вчинених кримінальних правопорушень, пов'язаних з подіями минулих років; складних багатоепізодних злочинів; за участі злочинних, в тому числі організованих злочинних груп тощо. Наголошуємо, що виконання

спеціальних досліджень із використанням поліграфа має призначатися після того, як органом досудового розслідування буде зібрана певна інформація про вчинений злочин і визначене коло учасників, які ймовірно, причетні до нього. Проведенню психофізіологічних досліджень із використанням поліграфа мають передувати слідчі (розшукові) дії, а також інші процесуальні заходи, під час яких визначаються особи, інформаційні дані яких й має бути перевірено на предмет їх верифікації. Як показує практика, фактори успіху таких досліджень у більшості випадків визначаються на початковому етапі досудового розслідування, вчиненого кримінального правопорушення. Вони залежать від злагоджених дій сторони, яка виступає ініціатором проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфа, і від установи та спеціаліста, що їх виконуватиме. Належне використання спеціальних знань поліграфологами у своїй сфері діяльності надасть можливість досудовому розслідуванню в цілому перевірити правильність сформульованого ними версійного умовиводу щодо події злочину, а також можливої участі в ньому конкретної особи, фігуранта кримінального процесу. З цією метою уповноважений орган досудового розслідування, конкретна компетентна особа, має в унісон спрацювати з установою чи організацією, яка спеціалізується на проведенні таких досліджень та спеціалістом поліграфа, з тим, щоб отримати об'єктивну картину розслідуваної події злочину. На наш погляд, результативність використання поліграфології в процесі розслідування вчиненого кримінального правопорушення може бути досягнутою тільки за умови дотримання компетентними особами правоохоронних органів важливих складових, які можна вибудувати у вигляді наступних рекомендацій, а саме:

– до мінімуму звести витрати інформації про подію злочину, у тому числі через засоби масової інформації. Практика застосування цієї діяльності показує, що обізнаність опитуваних у тонкощах кримінального провадження, а також висунутих криміналістичних версіях, вносить у роботу спеціаліста поліграфа додаткові складності. Значно скорочується можливість застосування певних методик тестування (наприклад, тестів «непрямого методу»), хоча сама можливість дослідження в разі усвідомленості опитуваного повністю не виключається;

– більш зважено і відповідально ставитися до процесу виконання поліграфологами спеціальних психофізіологічних досліджень із використанням поліграфа. Трапляються випадки, коли слідчі правоохоронних органів, пропонуючи особі в добровільному порядку пройти спеціальне дослідження з використанням поліграфа, й отримавши таку згоду, легковажно ставляться до забезпечення конфіденційності здобутої інформації. Тобто, самі ж ініціюють поліграфологічне дослідження і не до кінця розуміючи його наслідків, завчасно й необдуманно виголошують отримані результати, тим самим ускладнюють процес досудового розслідування;

– не завжди слідчі розуміють тонкощі специфіки роботи спеціаліста поліграфа у процесі виконання ним спеціального дослідження з використанням цього науково-технічного приладу та отриманих за його допомоги верифікованих даних від опитуваних осіб, при цьому перекладаючи на них свої службові повноваження, що також негативно позначається на якості розслідуваної події злочину. Наголошуємо в котре – це не входить у компетенцію спеціаліста поліграфа, а є прерогативою органів досудового розслідування.

Підсумовуючи вище викладене щодо взаємозв'язку поліграфології з наукою криміналістикою, доходимо наступних висновків:

1. Системний аналіз галузевої приналежності поліграфа переконливо засвідчує про його міждисциплінарний зв'язок із медициною, психологією, психофізіологією, інформатикою, кібернетикою, криміналістикою однак цей науково-технічний прилад пройшовши складний еволюційний шлях свого становлення переріс у нову міждисциплінарну галузь знань, яка іменується поліграфологією.

2. Поліграфологія уособлює собою процес розробки науково-методичних основ, технічних, організаційних та правових умов проведення психофізіологічних досліджень осіб із використанням поліграфа з метою діагностування інформаційного стану ідеальних (уявних) слідів відображень, пов'язаних з процесами судочинства, оперативної-розшукової, трудової, службової та комерційної діяльності.

3. Поліграфологія посідає чільне місце у фундаментальній, прикладній юридичній науці криміналістиці, діяльність якої направлена на ефективну боротьбу зі злочинністю, а також розробку методологічних, технічних, тактичних і методичних основ досудового розслідування вчинених кримінальних правопорушень.

Перелік посилань

1. *Мотлях О. І., Корж Є. М.* Застосування комп'ютерних поліграфів при професійному кадровому відборі в підрозділи Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України: метод. посіб. Київ, 2017. 104 с.
2. *Іщенко А. В., Красюк І. П., Матвієнко В. В.* Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування злочинів: моногр. Київ, 2002. 212 с.
3. *Комісарова Я. В.* Основи поліграфології: підруч. Москва, 2016. 192 с.
4. *Комиссаров В. И.* Использование полиграфа в борьбе с преступностью // Законность. 1995. № 11. С. 43–47.
5. *Аверьянова Т. В.* Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Россинская Криминалистика: учеб. для вузов. 2-е изд., перераб. и доп. Москва, 2004. 992 с.

ПОЛИГРАФОЛОГИЯ КАК МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ОТРАСЛЬ ЗНАНИЙ И ЕЕ ВЗАИМОСВЯЗЬ С НАУКОЙ КРИМИНАЛИСТИКОЙ

А. И. Мотлях

Признавая полиграф научно-техническим устройством, ученые долгое время обсуждали вопрос о том, к какой области знаний он больше относится к медицине, кибернетике, психологии, психофизиологии, криминалистике и тому подобное. Тем не менее, полиграф, прогрессируя и продвигаясь вперед, основываясь на знаниях вышеупомянутых наук и отраслей знаний, пошел своим путем, улучшив уже разработанные международные специальные методики, адаптированные временем и практикой. В результате была сформирована новая область знаний, называемая полиграфологией. Она представляет собой междисциплинарную область знаний о научно-методических основах, технических, организационных и правовых условиях для проведения психофизиологического исследования лиц с использованием полиграфа с целью диагностирования информационного состояния идеальных (мнимых) следов отражений, связанных с процессами судебных производств, оперативно-розыскной, трудовой, служебной, коммерческой и других видов деятельности.

Что касается криминалистики, как фундаментальной прикладной юридической науки, то полиграфология в определенной степени относится к ее системе и составных разделов, а именно: общей теории криминалистики; криминалистической техники; криминалистической тактики; криминалистической методике или методике расследования отдельных видов преступлений. Она также касается и других наук как юридической, так и психологической направленности. Однако, несмотря на взаимосвязь полиграфологии с рядом теоретических и прикладных наук и, в частности, с криминалистикой в оказании практической помощи в расследовании совершенных уголовных преступлений, она остается независимой, хорошо сформированной междисциплинарной областью знаний, которая значительно развивается и совершенствуется, с учетом своей затребованности.

POLYGRAPHOLOGY AS THE INTERDISCIPLINARY FIELD OF KNOWLEDGE AND ITS RELATIONSHIP WITH CRIMINALISTICS

A. Motliakh

Recognizing a polygraph with a scientific and technical device, scientists have been discussing this area for a long time on the question of which field of knowledge it is more related: to medicine, cybernetics, psychology, psychophysiology etc. However, the polygraph taking advanced, progressive from the above sciences and branches of knowledge went its own way, improving already developed international special methods, adapted by time and practice. As a result, a new field of knowledge was formed which it was called polygraphology. It represents an interdisciplinary field of knowledge about the scientific and methodological foundations, technical, organizational and legal conditions for conducting psychophysiological research of persons using a polygraph for the purpose of diagnosing the information state of the ideal (imaginary) traces of

reflections related to the processes of legal proceedings, operational search, labor, official, commercial and other activities.

Regarding criminalistics as a fundamental applied legal science, polygraph examiners are to some extent related to its system and its constituent parts, namely: the general theory of criminalistics; forensic technology; forensic tactics; forensic methods or methods of investigating certain types of crimes. It also applies to other sciences, both legal and psychological. However, despite the polygraph relationship with a number of theoretical and applied sciences and, in particular, criminology to provide practical assistance in the investigation committed criminal offenses, it remains independent, well-formed, interdisciplinary field of knowledge that is developing and improving greatly.

УДК 343.98

О. П. Ващук
кандидат юридичних наук, доцент

Національний університет «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ СПЕЦІАЛІСТА З НЕВЕРБАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Виклики сучасності приводять до необхідності актуалізації окремих положень кримінального провадження. Сприяння в виявленні, закріпленні та вилученні предметів і документів реалізується за допомогою традиційної для вітчизняного кримінального провадження участі спеціаліста в слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях. Ця форма була єдиною формою участі спеціаліста як суб'єкта кримінального процесу за раніше діючим кримінально-процесуальним законодавством України. При цьому можливість залучення спеціаліста обмежувалася лише деякими слідчими діями. В даний час таке обмеження зняте. Тепер спеціаліст є процесуальною фігурою, що володіє певним процесуальним статусом.

У рамках діючого нового КПК України існує об'єктивна необхідність визначення кримінальних процесуальних особливостей застосування комплексного підходу до використання спеціальних знань, а саме невербальної інформації у кримінальному провадженні. Підвищенню ролі невербальної інформації у кримінальному провадженні може сприяти і більш ширше використання спеціальних пізнань обізнаних осіб у передбачених законом формах.

Ключові слова: *кримінальне провадження, невербальна інформація, слідчі дії, спеціальні знання.*

Необхідність використання знань з невербальної інформації в кримінальному провадженні пояснюється, перш за все, тенденціями теоретичних розробок, а по-друге, потребами практики. Проте